

บทที่ 1 บทนำ

โครงการ ศูนย์การเรียนรู้ศิลปการแสดงพื้นบ้านอีสาน

I-SAN TRADITIONAL PERFORMING ARTS LEARNING CENTER

- 1.1 ความเป็นมาโครงการ
- 1.2 ลักษณะโครงการ
- 1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ
- 1.4 ขอบเขตของโครงการ
- 1.5 ความเป็นไปได้ของโครงการ
- 1.6 กลุ่มเป้าหมายผู้ใช้โครงการ
- 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของโครงการ
- 1.8 วัตถุประสงค์ของภาควิชา
- 1.9 ขอบเขตของภาควิชา
- 1.10 วิธีการและแผนการดำเนินงาน
- 1.11 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากภาควิชา
- 1.12 แหล่งข้อมูลอ้างอิง

1.1 ความเป็นมาโครงการ

"ศิลปการแสดงพื้นบ้านอีสาน" คือ รูปแบบการแสดงที่มีแพร่หลายอย่างกว้างๆ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ หมอลำ และวงดนตรีพื้นเมือง (วงโปงลาง) ซึ่งหาญได้ทั่วไปในภูมิภาคอีสาน ทั้งนี้ในภูมิภาคอีสานที่เกิดจากการเรียนรู้ในการดำรงชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของ เป็นการสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต นิสัยใจคอของคนอีสาน ดังตัวอย่างเช่น

- ความรักอิสระ ซึ่งเกิดได้จากการเล่นดนตรี แต่เดิมแล้วไม่มีการเล่นเป็นวง ผู้ใดต้องการจะเล่นก็ฝึกเล่นเองได้ ทำง่างานของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น เพลงแต่ละเพลงก็มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป ชาวอีสานเล่นดนตรีด้วยใจรัก โดยใช้เวลารว่างหลังจากการทำงาน บรรเลงเพลงไปตามอารมณ์และความสนุกสนาน

- ความสนุกสนาน การแสดงพื้นบ้านอีสานจะมีดนตรีในจังหวะที่กระชับและหนักแน่น มีทำง่างานที่ค้อยข้างไว้ เข้าใจ สามารถเดินและรำรำกันได้ค้อยสนุกสนาน ซึ่งตามงานประเพณีต่างๆก็จะมีการบรรเลงเพลงพื้นเมืองประกอบไปด้วยทุกครั้ง

- วิถีชีวิต การแสดงออกทางดนตรีที่ละเอียดอ่อน เป็นทำง่างานหรือเรียกว่า ลาย รวมไปถึงคำร้อง เนื้อหาของเพลง แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ ความยากลำบาก และความเป็นธรรมชาติ สังคมที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชาวอีสาน เป็นการล้อกันทางทำง่าทางและเสียงเพลง

ข้อคิดเกี่ยวกับศิลปการแสดงพื้นบ้านอีสาน ขณะนี้ปรากฏว่า ศิลปะการแสดงของอีสาน ได้ค้อยๆมลายเลือนหายไป ทั้งนี้ก็เพราะเนื่องมาจากเหตุผลบางประการ คือ

- ความไม่กล้าแสดงออกซึ่งศิลปะของตนเอง ชาวอีสานนับว่าเป็นพวกที่อึดใจในด้านการแสดงศิลปะของตน เพราะถูกสื่อเลียนจนเกินเลย เข้าใจไปเองว่าตนเองเป็นคนมีปมค้อย ทั้งๆที่ใจจริงอยากจะแสดงออก เช่นอยากจะลำเป็นภาษาอีสาน อยาจะแต่งกายเป็นพื้นเมือง อยาจะพินล้า หรือแข็ง ซึ่งเป็นศิลปะของชาวอีสาน

โดยแท้แต่ไม่กล้าจะแสดงออก เพราะได้รับคำเตือนจากผู้อื่นว่า เป็นลาวบ้าง เขียวบ้าง เป็นหนามบ้าง หรือเป็น
ใช้เคืองบ้าง ด้วยเหตุผลนี้ชาวอีสานจึงไม่กล้าที่จะแสดงออกศิลปะของตนที่มีอยู่ให้ผู้อื่นทราบได้ จะมีการแสดงบ้าง
ก็เฉพาะในหมู่บ้านของตน ดังนั้น จึงทำให้ศิลปะของชาวอีสานรู้จักกันในวงแคบ คนในภาคอื่นมองว่าเมื่อฟังหมอลำ
ลำแล้วฟังไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจในเนื้อหา ทั้งๆที่ศิลปะของชาวอีสานนั้นมีความหมายและแฝงไว้ด้วยสิ่งดีงามไม่น้อยว่า
ภาคอื่น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนตรีของชาวอีสานไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป และค่อยเสื่อมจากความทรงจำไปเรื่อยๆ

- ผู้ชมไม่ทราบถึงคุณค่าแห่งศิลปะที่แสดงถึงคนตรีพื้นบ้านอีสาน แม้แต่ชาวอีสานในยุคปัจจุบันนี้ ก็น้อย
นักที่จะมีความรอบรู้ในด้านศิลปะของภาคตนเอง หลงไปนิยมศิลปะของผู้อื่น จึงไม่คิดสนใจจะฟื้นฟูศิลปะของ
ตนเอง ให้เจริญก้าวหน้าจนเป็นที่นิยมของบุคคลทั่วไปยิ่งขึ้น ฉะนั้นจึงทำให้ศิลปะเหล่านี้ของชาวอีสานขาดความ
สนใจ จนทำให้บุคคลในรุ่นหลังๆนี้มองข้ามความสำคัญไป และนี่จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศิลปะของชาวอีสาน
ค่อยๆเสื่อมลงไป

- ศิลปะทางดนตรีของชาวอีสาน ไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์
อย่างจริงจัง ไม่มีใครจะเป็นผู้เห็นความสำคัญในศิลปะของชาวอีสาน เพื่อธำรงรักษาและส่งเสริมสนับสนุนให้คง
อยู่และเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ศิลปะทางดนตรีของภาคนี้ ไม่เป็นที่รู้จักกันอย่าง
แพร่หลาย¹

- ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของตนเอง มีความเก่าแก่ และอยู่คู่
กับชาวอีสานมานาน แต่ก็ไม่มีการศึกษาและพัฒนาไปมากเท่าที่ควร ทั้งนี้เป็นเพราะไม่ได้มีการวางระบบ ไม่มีผู้
บันทึก เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาให้รู้แจ่มแจ้งและลึกซึ้ง การเรียนรู้จึงเป็นไปตามสามัญสำนึก และตามความชอบ
ของกลุ่มหรือบุคคล

พ.ศ.2549 รัฐบาลได้ประกาศให้เป็น "ปีแห่งการส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมไทย" ต่อเนื่องจากปี พ.ศ.
2548 และมีนโยบายด้านวัฒนธรรมว่า "จะเน้นส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักชาติ มีคุณธรรม เอื้อ
อาทรต่อกัน และเข้าใจถึงคุณค่า ชามซึ่งในสุนทรีศาสตร์ของศิลปะ เพื่อก่อให้เกิดศิลปินรุ่นใหม่ ที่สร้างสรรค
งานศิลป์ ได้ทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ "โดยการ

- จัดหาพื้นที่ถาวรทางศิลปะประเภทต่างๆ ให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันอย่าง
สร้างสรรค์ และเป็นเวทีพบปะศิลปิน
- ส่งเสริมสนับสนุน และให้ทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีศักยภาพหรือส่อแววด้านศิลปะ
- ส่งเสริมให้เกิดการประกวด แข่งขันผลงานศิลปะหลากหลายประเภท ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ
และระดับนานาชาติ เพื่อค้นหาศิลปินรุ่นใหม่
- ประสานกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อจัดหาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้
ศิลปะอย่างสร้างสรรค์

การจัดทำวิทยานิพนธ์โครงการ "ศูนย์การเรียนรู้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน" จึงเกิดขึ้น เพื่อให้เป็น
แหล่งการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต ให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนให้สอดคล้อง

¹ วิทยาลัยครูมหาสารคาม.มรดกอีสานครั้งที่ 3 : 2515

กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทย ด้วยนำเอาศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่สั่งสมไว้ในบ้านเมือง มาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคน และให้เป็นสถานที่รวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ โดยกำหนดเวลาเกิดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น และเป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ ช่วยสืบสาน อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

1.2 ลักษณะโครงการ

ศูนย์การเรียนรู้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน เป็นโครงการเสนอแนะภายใต้การสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อตอบสนองกับนโยบายรัฐบาลในข้างต้น และยุทธศาสตร์ของกระทรวง ที่จะ “บูรณาการงานวัฒนธรรมทั้งศิลปะ วิทยากร และมรดกทางวัฒนธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต เพื่ออนุรักษ์ นำมาสู่รักษา สืบทอด เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพิ่มประสิทธิภาพงาน พัฒนาการเชิงรุกในการสร้างค่านิยม จิตสำนึก และการเสริมสร้างเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติ”

โครงการศูนย์การเรียนรู้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน มุ่งให้ประชาชนได้ศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมผ่านศิลปะการแสดง โดยเน้นที่การปฏิบัติจริงเป็นหลัก เพื่อให้มีแหล่งการเรียนรู้และเป็นการปลูกจิตสำนึกให้รู้สึกถึงคุณค่าของวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป เป็นแหล่งการเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์อันดีงามของภาคอีสาน เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสังคมและวิถีชีวิตของชาวอีสาน ให้ออกสู่สาธารณชน และให้เกิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับประชาชนได้มีการศึกษาตามอัธยาศัยต่อไป

1.3 จุดประสงค์ของโครงการ

1. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) เพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นหลัง
2. เป็นศูนย์รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ในด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน รวมไปถึงเรื่องราวทางสังคมและวัฒนธรรมอีสาน
3. ส่งเสริมให้คนมีจิตสำนึกที่ดี ในการอนุรักษ์และหวงแหน วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง
4. เป็นสื่อกลางในการสะท้อนวัฒนธรรมอีสาน โดยผ่านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้เข้าใจถึงวัฒนธรรมอันดีงาม และเอกลักษณ์ของอีสานได้อย่างถูกต้อง

1.4 ขอบเขตของโครงการ

- ส่วนการเรียนรู้ มีการสอนในลักษณะ บรรยาย สาธิต และปฏิบัติจริง โดยแบ่งออกเป็น ศูนย์พื้นบ้าน นาฏศิลป์พื้นบ้าน ขับร้องเพลงพื้นบ้าน รวมทั้งสอนเทคนิคและวิธีการแสดงออกบนเวที
- ส่วนจัดแสดงนิทรรศการ ในรูปแบบของนิทรรศการถาวรและจัดแบบหมุนเวียน แสดงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดง สังคมและวัฒนธรรมอีสาน
- ส่วนการแสดง จัดให้มีการแสดงพื้นบ้านอีสาน เป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอีสานออกสู่สาธารณชน และเสริมสร้างความมั่นใจให้คนในภูมิภาคได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น

- ส่งเสริมศึกษา ค้นคว้าข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ทางด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะในภูมิภาคอีสาน มีทั้งในรูปแบบของเอกสาร งานวิจัย สิ่งพิมพ์ เพลิดเพลิน และสื่อทางเทคโนโลยีต่างๆ
- ส่งเสริมบริหารงานโครงการ ควบคุม ประสานงาน ติดตาม และนำเสนอข่าวสารออกสู่สาธารณะ

1.5 ความเป็นไปได้ของโครงการ

วัฒนธรรมซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมและการเมือง ในทางกลับกันเศรษฐกิจและการเมืองก็เป็นตัวกำหนดวัฒนธรรม คิขมันต่างกำหนดซึ่งกันและกัน สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหนาแน่นทางพิธีกรรมจึงเป็นตัวสะท้อนให้เห็นระบบความคิด และการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ การศึกษาสังคมจะต้องควบคู่ไปกับวัฒนธรรมด้วย เช่น เรื่อง อาหารการกิน การแต่งกาย การละเล่น การขึ้นเรือ ความเชื่อต่างๆ²

ถ้าพูดถึงสังคมอีสาน ที่ถูกมองว่าเป็นสังคมแบบทศชัยพัฒนา ด้วยความเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและชนเผ่า เช่น ลาวทวน ลาวโซ่ง มอญ กูไท ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมย่อมมีอยู่ในแต่ละชุมชน แต่หากมองภาพกว้างในระดับภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะพบว่าอีสานมีความเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นภูมิภาคโดยไม่แบ่งแยกตามชุมชน “ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน” ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการประสานทางวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมของชาวอีสาน โดยสื่อผ่านรูปแบบที่เป็นเรื่องราว และถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่าย แต่ในปัจจุบันกำลังถูกกลืนกินและเลือนหายไปกับวัฒนธรรมใหม่ที่สังคมรับเข้ามา โดยไม่ได้ใส่ใจว่า สิ่งเดิมที่เป็นอภุมิคุณค่าและมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด

การประสานวัฒนธรรม เป็นการศึกษาถึงแก่นในของวัฒนธรรม และเกี่ยวกับการศึกษาในเรื่องความเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งได้ผลกระทบกระเทือนมาจากวัฒนธรรมภายนอกด้วย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านศาสนา ทางด้านการศึกษา หรือด้านขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ก็ตาม เป็นส่วนที่เรียกว่า ต้องเปลี่ยนไปข้างหน้าของวัฒนธรรมไทย ส่วนศักยภาพที่จะเปลี่ยนแปลง ยังมีการศึกษาไม่มาก เป็นส่วนที่ขาดหายไปในการศึกษาของสังคมไทย

● ด้านนโยบายและแผนงาน

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-9 ที่กล่าวไว้ว่า “ต้องการให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” และ ในแผนฯ 10³ ที่มีหลักการว่า

- เป็นกรอบยุทธศาสตร์ระยะปานกลางที่ชี้ทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในระยะยาวมุ่งสู่ “สังคมที่เข้มแข็ง มีคุณภาพ”
- แนวคิดพื้นฐานยังคงยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”
- ให้ความสำคัญกับ “การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม”
- ให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกัน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้ทุนสำคัญในสังคมไทย

² ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. วัฒนธรรมกับขนบธรรมเนียมการเปลี่ยนแปลงทางสังคม : 2547

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาว ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) : 2548

ทางภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของคนที่ถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของสังคม และเป็นตัวขับเคลื่อนสังคมให้เดินในทิศทางใด ดังนั้น จึงได้มีนโยบายที่จะพัฒนาคน ซึ่งเป็น "ทุนทางสังคม" เกิดจาก การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำบนฐานของความไว้เนื้อเชื่อใจสายใยความผูกพัน และวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทยผ่านระบบความสัมพันธ์ในองค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ ซึ่งจะเกิดเป็นพลังชุมชนและสังคม โดยองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้านมีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคม ดังนี้

"คน" ต้องได้รับการพัฒนาให้มีร่างกายแข็งแรง เป็นคนมีจิตใจดี มีศักยภาพและมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกัน มีนิสัยใฝ่รู้ สวมก้น มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชนสังคมทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มีสถาบันหลัก อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครองสถาบันการศึกษา ภาคราชการเอกชน และสื่อ วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนานและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ วัฒนธรรมเป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง เกิดความหวงแหน ภูมิใจที่จะรักษา อนุรักษ์ พื้นฟู พัฒนาและต่อยอด องค์ความรู้ ประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นฐานคิดและหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่าและจริยธรรม ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ มีความหลากหลายปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม

แนวทางการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศ

- การเพิ่มคุณภาพและศักยภาพคน โดยการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม การสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกช่วงวัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่น และการพัฒนาคนให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ
- การส่งเสริมบทบาทของสถาบันหลักในการสร้างความสามัคคีและความสมานฉันท์ของคนในชาติ โดยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันทางสังคมทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์ที่เป็นพลังในการพัฒนา และเพิ่มบทบาทสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน และการพัฒนาจิตใจของคน
- การรักษาฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย โดยส่งเสริมให้ปรากฏและผู้รู้ถ่ายทอดความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมทั้งสร้างนวัตกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมในกลุ่มเยาวชนและศิลปินรุ่นใหม่
- การพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา โดยจัดการองค์ความรู้ในระดับชุมชน ผลักดันให้มีการจดลิขสิทธิ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่อง
- การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเพิ่มทุนทางสังคม โดยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาบุคลากร สร้างมาตรฐานจรรยาบรรณที่เปิดโอกาสให้คน / ธุรกิจเอกชนสามารถมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

● **บ้านสังคม**

จากการศึกษาสังคมในปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นตามกระแสการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมชาติอื่น คนในสังคมจึงมีการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามา สังเกตได้จากแค่เพียงภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ภาษา ศิลปะ ดนตรี หรือในด้านอื่นๆ ส่วนแล้วแต่เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด ถึงถ้ามองย้อนกับไป

สังคมไทยสังคมไทย เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว แต่ว่าคนก็ต้องกาที่จะวิ่งตามความเจริญที่เข้ามา ทุกคนต้องการความอยู่รอดในสังคม งาน เงิน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตนเอง หรือจะเรียกได้ว่าวิ่งตามกระแส ไม่มีใครที่อยากจะถูกมองว่าล้าหลัง มองในระดับภูมิภาค ที่แต่เดิมมีสภาพความเป็นอยู่ที่เป็นแบบฉบับของตนเอง ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ กลับถูกมองว่าเป็นชนบท ไม่มีความเจริญ ทั้งที่จริงแล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้น

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาค

- ทำให้เกิดการเสื่อมทางวัฒนธรรม
- คนในสังคมเปลี่ยนไป การใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ บ้านเมือง
- บุกรุกพื้นที่ความเป็นตัวเอง ความเป็นพื้นที่กันตั้งเดิม
- คนหลงลืมตนเอง (ลืมกำเนิดของตนเอง)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ อีสาน เป็นภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่ แต่กลับถูกมองว่า เป็นชนบท บ้านนอก เสี่ยง เสื่อม ล้า ซึ่งคนอีสานเองก็ไม่กล้าที่จะเปิดเผยตนเองเมื่ออยู่ในสังคมเมือง เนื่องจากความอับอายในวัฒนธรรม และกลัวว่าคนอื่นจะดูถูก แต่จริงๆแล้ว ความเป็นอีสานนั้นก็ยังมีอยู่เต็มตัว เป็นผลทำให้วัฒนธรรมอีสานที่มีมาตั้งแต่อดีตกำลังจะถูกเลือนหายไป ปัจจุบันในระดับภูมิภาคก็ไม่ได้มีการส่งเสริม สนับสนุนที่จะให้คนตระหนัก และเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นตนเองมากนัก การขาดแคลนโครงการทางด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ทั้งทั้งในภาคภูมิ ประเภท แหล่งการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ ฯลฯ เป็นผลให้การทำลายทอด แยกแพร่ อนุรักษ์ หรือการแสดงออกทางวัฒนธรรม ไม่มีพื้นที่รองรับและทำให้คนไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม

• ด้านงบประมาณการกองทุน

ศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นโครงการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นความรับผิดชอบโดยตรงของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ภายใต้การควบคุมของกระทรวงวัฒนธรรม ไม่ได้มีการเน้นที่จะมุ่งหวังกำไรในเชิงพาณิชย์ หากแต่เน้นด้านการให้ความรู้และเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับประชาชน งบประมาณในการใช้จ่ายส่วนนี้ จึงได้การดูแลจากทางภาครัฐเป็นหลัก

- รัฐบาลและกระทรวงวัฒนธรรม ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณการกองทุนก่อสร้าง ภายใต้การดูแลของสำนักวัฒนธรรมจังหวัด
- การสนับสนุนทางด้านที่ตั้งโครงการ โดยนโยบายทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดที่ต้องการสนับสนุนให้มีพื้นที่ทางวัฒนธรรม ภายใต้การดูแลของสำนักงานเทศบาลเมือง
- สำหรับงบประมาณในการดำเนินโครงการ เป็นค่าใช้จ่ายหลังจากการเปิดกิจการแล้ว จะได้จากการจัดการแสดง เปิดการเรียนการสอน รายได้จากค่าธรรมเนียมในการจัดกิจกรรมทางการเรียนรู้ นิทรรศการ และการขายของที่ระลึก และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นบ้าน อาทิ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี รวมไปถึงการเช่าพื้นที่ ทำอาหาร ทำอาหาร และการบริการอื่นที่เปิดให้ทางภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการ

• ด้านการบริหารโครงการ

หน่วยงานรับผิดชอบโครงการอยู่ในความดูแลของสำนักศิลปวัฒนธรรมจังหวัด โดยมีสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้ควบคุม เนื่องจาก

- การกำหนดนโยบายหลักการต่างๆ จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะ เพื่อให้การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนั้น เกิดประโยชน์และคุณค่าต่อสังคมมากที่สุด

- การเป็นที่ยอมรับทางสังคม ทำให้โครงการสามารถดำเนินต่อไปได้ดี มีความน่าเชื่อถือเนื่องจากเป็นโครงการของทางราชการ

- การจัดกิจกรรมและรูปแบบ ทำให้เกิดความน่าสนใจ และสามารถที่จะดึงดูดให้ผู้คนที่ไปเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อการแสดงออกทางวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่

1.6 กลุ่มเป้าหมายผู้ใช้โครงการ

ตามวัตถุประสงค์โครงการที่ต้องการให้คนอีสานรักและหวงแหนวัฒนธรรมตนเอง และให้โครงการได้เป็นพื้นที่การแสดงออกทางวัฒนธรรม และให้คนได้สัมผัส ซึมซับให้ได้มากที่สุด ทั้งเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมอีสาน ทั้งในด้านศิลปะการแสดง และด้านอื่นๆ ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายหลัก จึงเป็นคนในภูมิภาคโดยแบ่งออกเป็น

- เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ที่เข้ามาเพื่อเรียนรู้ สืบทอด วัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

- ประชาชนทั่วไป ที่มีความสนใจทางด้านศิลปวัฒนธรรมต้องการศึกษาเพิ่มเติม และเป็นผู้ที่ร่วม

ถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเอง

ทั้งนี้การที่จะปลูกฝังให้คนได้รักและทำความเข้าใจในวัฒนธรรม จะต้องเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป โครงการศูนย์การเรียนรู้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน จึงไม่เป็นเพียงแต่ให้ความรู้ แต่ยังเป็นพื้นที่สาธารณะให้ทุกคนได้เข้ามาแสดงออกทางวัฒนธรรม พบปะ แลกเปลี่ยนทัศนคติต่างๆ โดยใช้การแสดง ดนตรีที่พื้นบ้านเป็นสื่อกลางที่จะประสานความสัมพันธ์ ระหว่างคน การศึกษา และวัฒนธรรม

และ กลุ่มเป้าหมายรอง คือ คนต่างภูมิภาคและนักท่องเที่ยว ที่ต้องการเข้ามาเพื่อเรียนรู้ และศึกษาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน เพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอีสาน ให้รับรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของโครงการ

1. เกิดการเรียนรู้ในด้านศิลปะการแสดง รวมไปถึงเรื่องราวด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในการแสดงพื้นบ้านอีสาน

2. เป็นแหล่งการเรียนรู้ ศึกษา และค้นคว้าข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ที่เกี่ยวกับความเป็นอีสานโดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมและสังคมความเป็นอยู่ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3. อนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของอีสาน โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง อันเป็นมรดกตกทอดให้คนรุ่นหลังได้สืบต่อไป

4. เผยแพร่วัฒนธรรมพื้นถิ่น ประชาสัมพันธ์ ให้คนทั่วไปได้รับรู้ เข้าใจความเป็นสังคมและวัฒนธรรมอีสานอย่างถูกต้อง

1.8 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ให้ได้เข้าใจถึงความเป็นมาที่ถูกต้อง และได้เรียนรู้ที่จะสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงาม

2. เป็นกาส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะของเรื่องราวและเนื้อหา ที่มีความแตกต่างไปจากระบบการเรียนภายในห้องเรียนทั่วไป
3. ให้เกิดการฝึกฝนทักษะในการแสดงแนวความคิด และการจัดโปรแกรมที่เหมาะสมกับรูปแบบของโครงการ
4. ให้เกิดความเข้าใจเรื่องการจัดการระบบบริหารโครงการ ระบบอาคาร ระบบวิศวกรรมโครงสร้าง เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและแนวคิดในการออกแบบ

1.9 ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการทางด้านหลักการและเหตุผล นโยบายที่สอดคล้องกับเนื้อหาโครงการ หน่วยงานที่ให้ความสนับสนุน ในการจัดตั้งโครงการ
2. วิเคราะห์แนวโน้มการจัดตั้งโครงการในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด ที่จะเป็นส่วนในการตัดสินใจในการเลือกทำเลและที่ตั้งให้เหมาะสมกับรูปแบบของโครงการ เพื่อข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการออกแบบ
3. ศึกษารายละเอียดโครงการ ข้อมูลด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ตั้งแต่ความเป็นมา วิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เพื่อสามารถจัดโปรแกรมที่เหมาะสมกับกาออกแบบโครงการ
4. ศึกษาและวิเคราะห์อาคารประเภทเดียวกันหรือใกล้เคียงกับโครงการ เพื่อนำมาใช้เป็นกรณีศึกษา ทั้งด้านแนวความคิด รูปแบบทางสถาปัตยกรรม การจัดพื้นที่ใช้สอยอาคาร ปัญหาที่เกิดขึ้น ข้อดีข้อเสีย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำมาใช้ในการออกแบบโครงการ
5. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดตั้งอาคาร อาทิ กฎหมายและข้อกำหนดต่างๆของพื้นที่ตั้งโครงการ รวมไปถึงการจัดท่างานระบบที่เกี่ยวข้อง เพื่อการนำมาใช้ในโครงการ เช่น โครงสร้างอาคาร ระบบไฟฟ้า ประปา สุขาภิบาล ฯลฯ

1.10 วิธีิการและแผนการดำเนินงาน

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - ความเป็นไปได้ของโครงการ จากสภาพปัจจุบัน ปัญหา และนโยบายสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง
  - เก็บรวบรวมข้อมูล จากวารสาร สัมภาษณ์ ประสพการณ์ และค้นคว้าเอกสารต่างๆ
  - ศึกษาสภาพสังคม กิจกรรม วัฒนธรรมอีสาน ความเป็นไปได้ด้านผู้ใช้โครงการ และทำเลที่ตั้งที่
2. ขั้นตอนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล
  - ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ จากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
  - เปรียบเทียบโครงการกับอาคารกรณีศึกษา ที่ใกล้เคียงหรืออาคารที่มีรูปแบบที่เกี่ยวข้องในด้าน

การศึกษาและเผยแพร่วัฒนธรรม

3. ขั้นตอนการออกแบบ และพัฒนาแบบสถาปัตยกรรม
4. ขั้นตอนการนำเสนอผลงานขั้นสุดท้าย
5. ขั้นตอนการสรุปเพื่อจัดทำเอกสารวิทยานิพนธ์

1.11 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงความสำคัญและความเข้าใจในศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นสื่อสะท้อนให้เห็นความเป็นสังคมและวัฒนธรรมอีสาน
2. เข้าใจในรูปแบบการศึกษาด้วยตนเองที่ไม่ใช่แค่การเรียนตามตำรา แต่จะต้องมีการปฏิบัติควบคู่ไปด้วยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
3. ทราบถึงทฤษฎีและขั้นตอนในการออกแบบอาคารสาธารณะ สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ในการออกแบบอาคารที่มีลักษณะใกล้เคียงได้ต่อไป

1.12 แหล่งข้อมูลอ้างอิง

- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏจลลราชธานี
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร
- วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์
- วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
- สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน
อาทาทกรเนติศึกษา
- ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

